

posebno v takih krajih Česke dežele, ki so blizu gor in potem v nekdanjem Tešinskem okraji Šlezije. Zrno hvalijo večidel, posebno v mnogih krajih dolaje Avstrije in Česke, vendar tudi lahkega in puhlega ni malo. — Za rž je v srednjih deželah razun edine Kranjske prav dobra letina. — Ječmen obeta enako dobro letino kakor ozimina; v dolnji Avstriji in na Kranjskem je dobro srednja. — Oves je v severnih deželah dobro obrodil, v dolnji Avstriji pa je na mestih le za silo dozorel. Na Koroškem in Kranjskem pričakujejo le srednje letine. — Sočivje je v južnih in srednjih deželah po suši mnogo škode trpelo; v severnih pa dobro dorastlo. — Tudi dosti prosa je v Dalmaciji po suši konec vzelo. — Koruza je lepa v Bukovini, na Štajarskem, Gorenjskem, severnem Tirolskem in Predarelskem, drugod pa ji je suša zelo škodila. — Jara ajda je v Galiciji in Bukovini na mestih lepa, na mestih srednja; pozna ajda se je na Štajarskem, Koroškem in severnem Tirolskem lepo vzdignola, na Kranjskem in južnem Tirolskem jo je suša zadrževala. — Ogrščica, lan in konoplja so lepe v Galiciji in Bukovini. — Hmel bo povsodi sreden. — Krompir je večidel lep. Da gnjije, tožijo le na Českem, v Galiciji in na Tirolskem; v dolnji Avstriji in na Kranjskem mu škodi suša. — Pesam in zelju je večidel dežja silno treba bilo. — Pozno repo je v južnih deželah suša večidel zadušila. — Otava na deteljščih in travnikih je v severnih deželah v obče, v srednjih in južnih pa večidel samo na namakanih in močvirnih travnikih lepa, suhi travniki pri gorah in tudi mnoga deteljišča se vidijo kakor bi celó usahnili. — Dolga vročina je vinski trti sicer posebno ugajala, v južnih deželah pa, kakor tudi na Kranjskem, je suša uže začela škodljiva biti, ker jagode drobne ostajajo in se mnogo grozdja, v Dalmaciji tudi listje, osiplje. Drugače pa še vedno smemo upati, da bo v dolnji Avstriji in na Štajarskem prav dobra, v južnih deželah, kakor tudi na Predarelskem in Kranjskem najmanj dobro srednja beratev. — Sadja bo na Českem, Moravskem, Štajarskem in Predarelskem večinom dosti; v drugih deželah bo le malokaj.

Kmetijski stroji v Rumuniji.

Kakor sem uže v enem svojih prejšnjih dopisov omenil, opravljajo se v Rumuniji poljska dela največ s stroji (mašinami). V prvi vrsti imam navajati parni stroj, katerega moč se povsod in kolikor mogoče uporablja. A ne samo na velicah posestvih, temveč tudi v kmečkih občinah najdeš vsaj eno lokomobilo. Ta jim pomaga ne samo pri mlačvi žita in robkanji koruze, ampak tudi pri oranji, pri setvi in družih opravilih na polji. Iz tega se uže razvidi, da v Rumuniji veči posestniki uporabljajo tudi mnogo družih strojev, kakoršnih pri nas na Kranjskem — zbog presilno razkosanih zemljišč in bornega našega velicega posestva — še videti ni. Skoraj v splošni rabi so sledeči stroji: mlatilnice, sušilnice za turšico, sejalnice, in sicer na široko in v vrstah sejoče, itd. V najnovejšem času začno tudi stroje za čiščenje žita uvažati v deželo.

Da zaznamujem značaj naših kmetijskih strojev v kratkih besedah, reči bi moral, da se rabijo vsi stroji, ki so potrebni za obdelovanje in pridelovanje velike množine, da se pa v Rumuniji ne poznajo oni, ki merijo na zboljšanje pridelanega blagá ali ki so namenjeni finejšim delom.

Skoraj nepotrebna je opomba, da nam vsi ti stroji prihajajo iz inostranskega, največ iz Angleškega.

Stroji bi bili še v splošnejši rabi, če bi pomanj-

kanje spretnih rokodelcev tudi tukaj, kakor povsodi, ne stavilo zaprék. Ako se polomi kak imenitnejši del, ki ga naši mašinsti popraviti ne morejo, mora ves dragi stroj v shrambo za staro železje.

Kmetje orjejo s plugi po Zugmayerjevi sistemi; le v podonavskih pokrajinah rijó z lesenimi orali v plodoviti, humozni, mastni zemlji.

Parni stroji se kurijo sè slamo, katere itak na druge načine porabiti ne znajo. Če je kmetje ne potrebujejo za streho, jo spomladi v velicah kupih na polji požgó.

Da so stroji pri nas neobhodno potrebni, se razvidi iz tega, da nekatere mošije pridelujejo do 30.000 mernikov pšenice in ječmena, in poleg tega še družih 30.000 mernikov turšice.

Prebravši to se nikdo ne bode čudil, ako čuje, da pri nas nekateri zakupniki (zajemniki) plačujejo do 10.000 napoleonov (93.000 gold.) in še več samo letnega najéma. Kdor bi pa mislil, da so taka neizmerna in plodovita zemljišča dobro obdelana, bi se zelo varal. Malomarnost in lenoba ste nesreči Rumunije.

Vsi stroji stojé noč in dan, pozimi in poleti na prostem. Zato so pa lokomobile tudi kmalu tako zanemarjene, da radovedni tujec beži kolikor mogoče hitro iz nevarnega sosedstva.

Slatina meseca avgusta 1881.

J. Schollmayer.

Šolske stvari.

Letošnja šolska letina.

„Jahresbericht der Staats-Oberrealschule in Laibach“ prinaša na čelu nadaljevanje in konec uže v lanskem programu pričetega spisa prof. Binderjevega: „Die Bergwerke im römischen Staatshaushalte“. — Učilo je na tem zavodu z vodjo gosp. dr. Mrhalom vred 13 profesorjev, 1 suplent in 3 učiteljski kandidatje. — Učencev je bilo koncem šolskega leta 221, tedaj 18 manj ko lani. Po materinščini jih je bilo Slovencev 91, Nemcev 101 (?), Srbo Hrvatje 3, Čeha 2, Lahov 23 in 1 Francoz. Kranjcev je bilo 135, izmed teh 72 Ljubljancev. — Slovenščina je bila nepogojno obligatna za take učence, katere so stariši kot Slovence vpisali, in relativno obligatna za take učence treh viših razredov, ki niso obiskavali francoščine. Razun tega pričel se je za letos na realki kurz, v katerem je podučeval prof. Levec neslovence v slovenščini. Ta kurz obstoji iz treh letnikov, katerih vsak ima tri ure na teden. Letos bil je le prvi letnik odprt, katerega je obiskovalo 18 učencev. — Z realko je združena tudi obrtnijska napredovalna šola, v kateri so podučevali profesorji realkini 152 učencev v različnih obrtnijskih strokah. J.

Zgodovinske stvari.

Žumberški okraj in Marijadolska občina

v razmeri z deželo Kranjsko.

Z ozirom na to, da se je ravnokar vojna Krajina (vojaška Granica) s Hrvatskim kraljevstvom združila, je nastopil pravi čas, o Žumberku in Marijinem dolu v razmeri s Kranjsko spregovoriti nekliko besedi.

Ob času, ko je bilo pokrajenje (Provincialisirung) vojne Krajine sklenjeno, bila sta Žumberški okraj in

Marijindolska občina v zvezi s ces. kr. Slunjskim polkom. V geografičnem obziru leži Žumberški okraj na južni strani Kostanjevice in sicer unkraj 4 milje dolzih Gorjancev med Krko in Kolpo. Ta okraj ima 71 vasi, nad 10.000 stanovalcev, mnogo gozdov in okoli 4 štirjaških milj površine. Občina Marijindolska se nahaja na južni strani Metlike, na levem bregu Kolpe, je obkoljena od Adleške in Preloške župe in šteje 3 vasi ter okoli 400 duš.

Stanovalci teh ozemelj so bistroumni, hrabri, in zaradi imenitnih vojnih zaslug bili so mnogokrat od vladarjev pohvaljeni. Pečajo se posebno sè živinorejo, kajti Žumberk ima mnogo živali: nad 2000 goved, 2500 ovác in kozá in blizo toliko prešičev. Geografična lega in druge okoliščine nanašajo, da ves promet teži na Kranjsko; živino sploh gonijo na sejme po Dolenjskem.

Po najstarejši, znani nam zgodovini prištevala sta se Žumberk in Marijindol k deželi Kranjski; tako zlasti neka stara listina od leta 1127. priča, da je Kranjska obsezala tudi Žumberk. *) Leta 1323. objavil je kardinal Bertrandus, kot papežev legat, kake pristojbine mu župe na Kranjskem — med njimi tudi Žumberška — odrajtovati morajo. **)

Valvasor (l. 1689.), kateri Kranjsko na 5 strani, namreč na gorenjsko, dolensko, Metliško stran, v notranji del na Krasu in na Pivki in na Istrijski kraj deli, med župami Metliške strani navaja tudi Žumberško. ***) V dotičnem Valvazorjevem zemljevidu se Žumberk in Marijindol nahajata na povšini Metliške strani, to je, tretjega njegovega dela Kranjske. Isto tako Floriančičev znameniti zemljevid (l. 1744. natisnen) kaže, da sta Žumberk in Marijindol pripadala Kranjski.

Ko so ob času velikih turških bojev v prvi polovici 16. stoletja turški Valahi pobegovali in prihajali na Kranjsko, sklenili so Kranjski stanovci, da se tem uskokom iz Srbije in Bosne okoli Kostelja in Osilnice zemljišča prepusté brez štibre, brez najemščine in brez družih služnosti razen vojne dolžnosti. Vsled tega so se ti uskoki l. 1530. naseljevati pričeli ob Gorijancih, okoli Metlike, Žumberka in Kostela. Potem izvira oključek vojne Krajine na Kranjski zemlji. †)

Odsihmal, v teku 16., 17. in 18. stoletja pridobili so uskoki od vladarjev različne privilegije, dotične listine pa kažejo, da se je Žumberk zmerom prišteval Kranjski deželi.

(Kon. prih.)

Slovstvene stvari.

Poziv!

Gledé na okolnost, da so literarna in glasbena dela pokojnega mojega očeta Miroslava Vilharja tako redka postala in da se nekoja v nobeni knjižarnici več ne dobodo, ni samo popolnem upravičena, temveč tudi jako nujna potreba, da se omenjena dela rešijo pogube potom nove izdave. Ker sem se jaz namenil, vsa dela svojega očeta urediti in skupno izdati, popolnega gradiva pa pri roki nimam, pozivam najuljudneje vsa slovenska društva, vsa uredništva slovenskih novin in pojedine osebe, da mi k nabiranju manjkajočih mi del pripomorejo.

*) Naznanila zgod. društva l. 1856. str. 38.

**) Naznanila zgod. društva l. 1856. str. 11.

***) Valvasor II. str. 212.

†) Valvasor XII. str. 75. — Dimic „zgodovina Kranjska“ I. zvezek, 2. del str. 138.

Manjkajo mi naslednja dela: 1. Koledar, ako se ne motim, za leto 1851., v katerem so bile tudi mnoge pesni; 2. Koledar, pod imenom „Sloga“ (okolo 1862), v katerem je bila med drugim šaloigra „Slep ni lep“; 3. Koledarček (okolo 1869) malega formata, v kojem so bili mimo druge tvarine tudi teksti mnogih uglasbenih pesni; 4. Politični časnik „Naprejš“, v kojem so bile nekatere pesni, kakor tudi vsi oni časniki, za koje je pokojni pisal; 5. Pesni njegove, tiskane pri R. Milicu; 6. Gledaliških iger III. in V. snopič; 7. Po dramatičnem društvu v Ljubljani izdani igri: „To sem bil jaz“ in „Strijček“; 8. Rokopis „Slike poslancev“, koji je valjda v rokah gosp. dr. Bleiweisa; 9. Četiri glediške igre; drame in šaljive igre, koje hrani v rokopisih slavno dramatično društvo v Ljubljani; 10. Mnoge uglasbene pesni, ki jih pojedina društva v rokopisih imajo.

Mimo navedenih del bode po moji misli še mnogo družih v rokah pojedinih osob in njegovih prijateljev, koje ovim potom naprosim, da mi jih prepustijo.

Ker sem si prevzel, v ovih dveh prazninskih mesecih delo dokončati, je moja iskrena želja, da se slovenski rojaki in čestitelji mojega očeta pobrinejo, da omenjena manjkajoča dela kakor hitro mogoče prejmem. Kar se tiče glasbenih del, nadejam se, da mi sl. „Glasbena matica“ svoje pomoči ne bode odrekla.

V Karlovcí 4. avgusta 1881.

F. S. Vilhar,

ravnatelj gradske glasbene škole v Karlovcí.

Glasbene novosti.

Vabilo.

Ravnokar izšlo je tiskom nekoliko mojih čveterospevov in zborov pod naslovom: „Slovanska Jeka“, ktere sem posvetil slavnemu gosp. dr. Jan. Bleiweisu, ljubljenu očetu slovenskega naroda. Na 43 stranéh velike osmerke je 19 četverospévov in zborov za moške in dva od njih tudi za ženske glasove in to v slovenskem, nekateri pa v hrvatskem in českem jeziku. Vabim toraj s tem prav uljudno vse čast. gg. rodoljube, podpiratelje in ljubitelje domače naše glasbene umetnosti, da me blagovolé z obilno naročbo na to delce podpirati in mi, kolikor jim je mogoče, po svojem kraji nabirajo naročnikov za-nje. Cena zvezku je za naročnike 1 gold., ako se jim ima po pošti poslati prosto, 1 gold. 10 kr. Kasneje se bode delo prodajalo pri bukvarjih po 1 gold. 50 kr., ker se mora le tem plačati za njih razprodavanje jako visoka provizija. Najmanj stroškov prizadene, ako se naroči s poštno doznako (Postanweisung). Da pošiljam, kakor so mi nekateri čast. gg. naročniki pisali, delo s poštnim povzetjem, jim prizadene to veliko večé stroške, ker stane potem zvezek blizu 1 gold. 30 kr., kar pa niti njim niti meni ni na korist. Razposlal bodem po tej poti delo onim naročnikom, kateri kljubu temu tako zahtevajo.

Naročila naj se blagovolé pošiljati z napisom: „Fran Gerbić, skladatelj v Cirknici pri Rakeku.“

Fran Gerbić, skladatelj.

Naši dopisi.

Iz Rusije 5. avg. :: (Dalje.) — Prav pri tej priloznosti se je pa tudi očitno pokazalo, da evropski liberalizem v Rusiji je brezcveten in brezploden divjak na preblagem narodnem drevesu. Obnašanje liberalnega časopisja pri tej priloznosti je podobno veleizdaji. Jeze svoje na radost in udanost, katero je narod svojemu

vpeljavo poštnih hranilnic in živo jim priporočam, da jo porabijo. J. H.

Zgodovinske stvari.

Žumberški okraj in Marijindolska občina v razmeri z deželo Kranjsko.

(Konec)

Za Marije Terezije leta 1746. priklopilo se je navedeno ozemlje Slunjskemu polku vojne krajine; toda kmalu so prepiri nastali zaradi meje med Kranjsko in Hrvatsko, kateri pa še dosedaj niso končno dognani. Obravnave gledé teh preprirov dale so uže prejšnjim kranjskim stanovom, pa tudi poznejšemu deželnemu zboru, in sicer najbolj onemu leta 1863., priliko, da so kazali na vtrjene pravice Kranjske; al visoka vlada tega ni v poštev vzela, temveč odredila je mejo leta 1865., a ne da bi se bila ozirala na vtrjene pravice dežele kranjske. Deželni zastop kranjski pa je to vladino uredbo l. 1866. z izrečnim pridržkom na znanje vzela, da se je tadaj, kedar se bode vojna krajina odpravila, potezati za pravice Kranjske.

Leta 1869. se je ta stvar zopet sprožila v deželnem zboru. Vsled zadevnega predloga jo je ustavni odsek pretresal in nasvetoval, naj se deželni odbor za obveščanje teritorialnih pravic vojvodstva Kranjskega do cesarskim ročnim pismom 19. avgusta l. 1869. razpuščenih delov vojne krajine c. kr. Slunjskega polka, to je 11. in 12. kompanije njegove — žumberški okraj — isto tako tudi za to poganja, da se marijindolska občina spoji z vojvodstvom kranjskim. Toda predmet ta ni prišel do obravnave, ker je bil dan pozneje deželni zbor zaključen.

Cesarskim manifestom dne 15. julija t. l. je spojitve hrvatsko-slavonske Krajine s kraljestvom hrvatsko-slavonskim določena; al zadeva zastran Žumberka in Marijindola je zopet obvisela. §. 26. zadevnega cesarskega ukaza dne 15. junija gledé navedene spojitve namreč izrečno določuje tako-le: „Ker se pogoj, stavljen v členu IV. postave od leta 1872., po katerem je pokrajenje ob enem izvršiti z uravnanjem meje gledé žumberškega okraja in marijindolske občine, dosedaj ni mogel doseči, je samo ob sebi razumljivo, da določba omenjenega postavnega člena, vsled katere pokrajenje navedenih ozemelj začasno obvisi, merodajna ostane do tadaj, kedar se bode vprašanje zastran uravnanja meje ustavno rešilo. Da se pa uprava navedenih ozemelj ne ovira, jo izročam začasno svojemu banu.“

Tako cesarski sklep. Radovedni smo, kako bode kranjski deželni zbor v tej za Kranjsko važni reči dalje postopal.

Slovansko slovstvo.

* *Lurška mati Božja.* Francoski spisal Henrik Lassere, poslovenil in na svitlo dal Franjo Marešič, kaplan v Št. Vidu nad Ljubljano. V Ljubljani. Tisek Klein in Kovačev.

Imenitno to knjigo, za katero je pisatelj Henrik Lassere dobil pohvalo in blagoslov od papeža Pija IX. in katera je v 7 letih na Francoskem doživela sto dva in štirideset natisov ter je uže preložena v skoro vse evropske jezike, imamo tedaj zdaj tudi mi Slovenci. Ni nam po takem treba te slavne knjige, zanimive pri prostemu pa tudi naobraženemu čitatelju še le na dolgo in široko priporočati, ker toliko natisov in prevodov v

tako kratkem času dovolj jasno govori za njeno veliko vrednost. Dobiva se ta knjiga, katera obsega 17 tiskanih pôl, pri gosp. prelagatelju samem v Št. Vidu in pa v katoliški bukvarni v Ljubljani. Stane mehko vezana 1 gold., v polplatnu 1 gold. 20 kr., v polusnji 2 gold. 25 kr. in vse v platnu 1 gold. 40 kr. Po pošti za vsak iztis 10 kr. več. Kdor vzame 10 iztisov, dobi jih poštine proste.

* *Jugoslovanski Stenograf* pričel je s 1. avgustom t. l. svoj peti letnik. Mi smo uže večkrat priporočali ta izvrstni list slovenskemu občinstvu, a vse eno bi skoro bil moral ponehati zavoljo pomanjkanja denarne pomoči, če ne bi bil blagi knez Aleksander I. podaril mu 600 levov subvencije, kot neobhodno potrebni naučni knjigi za stenografijo. Prva številka tega lista prinaša razun omenjenega ukaza knezovega zgodovino stenografije v bolgarskem jeziku, poduk o bolgarski stenografiji, životopis Fr. X. Gabelsbergerja, slavnega iznajdenika stenografije, oceno prof. Magdičeve „Stenografije hrvatske“ v hrvatskem jeziku, naznanilo novih knjig in časnikov tesnopisnih, dopise, različne stenografične novosti iz Nemčije, Avstrije in Anglije v bolgarskem in stenografičen razgled pri južnih Slovanih v francoskem jeziku. Razun vsega tega ima pa ta, kakor vsak drug list, litografirano prilogo v stenografičnem pismu, katera prinaša: pesen bolgarsko „Po noči“, poduki stenografom, stenografovan životopis Gabelsbergerjev, popis Sofije od dr. K. Jirečeka in ponatis slovenske pesni „Pred bogom“ iz prof. Heinrichove stenografične molitvene knjižice, ki je nedavno izšla v Ljubljani. Ta bogati obseg uže sam dosti priporoča ta časnik, ki izhaja v Sofiji vsaki drugi mesec ter stane na leto 2 gold. Mi želimo, da bi rodoljubi slovenski, posebno pa naša mladina, mnogobrojno posegli po njem.

Mnogovrstne novice.

* *Kakošna bo prihodnja zima?* Uže se proglašajo preroki o prihodnji zimi. Eni prerokujejo prav hudo zimo in sicer zato, ker res je (Haidekraut, Erica vulgaris) svoje cvetje nastavlja do vrha stebela. To pa je po starodavnem pravilu lovcev in kmetov gotovo znamenje ostre zime. — Čujmo še drugega vremenskega preroka, ki pravi, da je star in potrjen pregovor ta-le: Na sv. Jakoba dan cvete sneg (to je, podoba podnebja ta dan kaže, kakošna bo prihodnja zima). Po večletnih izkušnjah utegne letošnja zima prav suha biti in z malo snegom, ki bode prvokrat še le meseca decembra padel. — Kdo teh dveh prerokov je pravo zadel?

* *Konec svetá.* — Nedavno se je v nekaterih časnikih prerokoval konec svetá za tisto leto, ko bode Velika noč padla na dan sv. Marka (25. aprila), binkoštna nedelja na dan sv. Antona (13. junija), sv. Rešnje telo pa sv. Janeza Krstnika dan (24. junija) — kar se bode zgodilo leta 1886., tedaj čez 5 let. Da tedaj potolažimo vse tiste, ki morebiti uže svoj testament delajo in se pripravljajo na konec svetá leta 1886., naj jim povemo to-le: Res je, da leta 1886. bodo imenovani prazniki 25. aprila, 13. in 24. junija, al vedeti je treba, da oni trije prazniki so uže v prejšnjih časih padli na navedene dneve in to leta 919., 1014., 1109., 1204., 1451., 1666. in 1734., in da po l. 1886. bodo padli na iste dneve leta 1943., 2038. in 2199. Naj tedaj nikogar ne straši tako prerokovanje, kajti konec svetá vé Edini tisti nad nami, ki svetu „veliko praktiko“ piše.

Če pa naši pozemeljski preroki letos zavoljo repatih zvezd (kometov) prerokujejo dobro vinsko letino,